

RAAD VAN STATE
afdeling Wetgeving

CONSEIL D'ÉTAT
section de législation

advies 75.679/16
van 25 maart 2024

avis 75.679/16
du 25 mars 2024

over

sur

een ontwerp van koninklijk
besluit 'tot vaststelling van de
goederen waarop de
herstelbaarheidsindex
betrekking heeft, de technische
normen voor de vaststelling
van de scores voor elk van de
criteria en de
berekenningsmethode voor de
herstelbaarheidsindex'

un projet d'arrêté royal 'visant
à déterminer les biens visés
par l'indice de réparabilité, les
normes techniques permettant
d'établir les scores pour
chacun des critères et la
méthode de calcul de l'indice
de réparabilité'

Op 22 februari 2024 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Minister van Leefmilieu verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een ontwerp van koninklijk besluit ‘tot vaststelling van de goederen waarop de herstelbaarheidsindex betrekking heeft, de technische normen voor de vaststelling van de scores voor elk van de criteria en de berekeningsmethode voor de herstelbaarheidsindex’.

Het ontwerp is door de zestiende kamer onderzocht op 12 maart 2024. De kamer was samengesteld uit Pierre LEFRANC, wvd. kamervoorzitter, Toon MOONEN en Tim CORTHAUT, staatsraden, Jan VELAERS en Johan PUT, assessoren, en Eline YOSHIMI, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Ronald VAN CROMBRUGGE, adjunct-auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Toon MOONEN, staatsraad.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 25 maart 2024.

*

Le 22 février 2024, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par la Ministre de l'Environnement à communiquer un avis dans un délai de trente jours, sur un projet d'arrêté royal ‘visant à déterminer les biens visés par l'indice de réparabilité, les normes techniques permettant d'établir les scores pour chacun des critères et la méthode de calcul de l'indice de réparabilité’.

Le projet a été examiné par la seizième chambre le 12 mars 2024. La chambre était composée de Pierre LEFRANC, président de chambre f.f., Toon MOONEN et Tim CORTHAUT, conseillers d'État, Jan VELAERS et Johan PUT, assesseurs, et Eline YOSHIMI, greffier.

Le rapport a été présenté par Ronald VAN CROMBRUGGE, auditeur adjoint.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise de l'avis a été vérifiée sous le contrôle de Toon MOONEN, conseiller d'État.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 25 mars 2024.

*

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond, alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET ONTWERP

2. In uitvoering van artikel 4, § 2, van de wet ‘ter bevordering van de herstelbaarheid en de levensduur van goederen’¹ strekt het voor advies voorgelegde ontwerp van koninklijk besluit ertoe de goederen te bepalen waarvoor de herstelbaarheidsindex² geldt, de technische normen voor de vaststelling van de punten voor elk van de criteria en de methode voor de berekening van de index (artikel 1 van het ontwerp).

Artikel 2 bevat definities. Artikel 3 bepaalt op welke goederen die voor het eerst in de handel worden gebracht de index van toepassing is. Naar luid van artikel 4 worden de technische normen tot vaststelling van de score voor de criteria van de index vastgesteld overeenkomstig bijlage 1 bij het te nemen besluit, die door de federale overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu in verschillende talen ter beschikking zal worden gesteld van de fabrikanten en importeurs. Artikel 5 bepaalt dat de methode voor de berekening van de index wordt vastgesteld overeenkomstig bijlage 2 bij het te nemen besluit.

Artikel 6 bepaalt dat het te nemen koninklijk besluit in werking treedt op de dag van de bekendmaking ervan in het Belgisch Staatsblad.

RECHTSGROND

3. Het ontwerp vindt in beginsel rechtsgrond in artikel 4, § 2, van de voormelde wet, naar luid waarvan de Koning, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de lijst van goederen bepaalt waarop de herstelbaarheidsindex betrekking heeft en, voor elke categorie van goederen, de technische normen voor de vaststelling van de punten voor elk van de in artikel 4, § 1, vermelde criteria. Hij bepaalt tevens de methode voor de berekening van de globale index van de herstelbaarheid.

ALGEMENE OPMERKINGEN

4. In zoverre beide datums verschillen, moet in de aanhef en in de artikelen 1 en 3 tot 5 worden verwezen naar de datum waarop de wet die rechtsgrond biedt voor het te nemen

¹ Die op 8 februari 2024 door de Kamer van volksvertegenwoordigers werd aangenomen.

² Naar luid van artikel 2, 1°, van de voormelde wet is de herstelbaarheidsindex “een overeenkomstig artikel 4 van deze wet berekende score die de haalbaarheid van demontage en herstel van een goed beoordeelt”.

koninklijk besluit zal worden afgekondigd, veeleer dan naar de datum waarop hij werd aangenomen door de Kamer van volksvertegenwoordigers.

5. In de uitvoerig gemotiveerde mening van de Europese Commissie (aanmelding 2022/0634/B) in de zin van artikel 6, lid 2, tweede streepje, van richtlijn (EU) 2015/1535 van het Europees Parlement en de Raad van 9 september 2015 ‘betreffende een informatieprocedure op het gebied van technische voorschriften en regels betreffende de diensten van de informatiemaatschappij’ wees de Commissie erop dat een verplichting “om de repareerbaarheidsscore van bepaalde elektrische en elektronische producten te berekenen en weer te geven met het oog op het op de Belgische markt brengen ervan”, tot gevolg zou kunnen hebben dat de toegang ervan tot die markt wordt beperkt op een wijze die in strijd is met artikel 34 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (hierna: VWEU). Een dergelijke belemmering van het vrij verkeer van goederen zou moeten worden verantwoord op basis van artikel 36 van het VWEU of op basis van dwingende vereisten die zijn ontwikkeld in de rechtspraak van het Hof van Justitie. Daarnaast gevraagd antwoordde de gemachtigde als volgt:

“De mogelijke belemmeringen voor het op de markt brengen van producten ten gevolge van de invoering van een herstelbaarheidsindex zijn zeer beperkt. Daar staat tegenover dat de maatregel leidt tot meer milieu- en consumentenbescherming die gerechtvaardigd is gezien de Belgische context. Daarom denken wij dat de maatregel voldoet aan het evenredigheidsbeginsel.

Hierna gaan we dieper in op beide aspecten.

Zeer beperkte belemmering van de vrije markt

De berekeningsmethode voor de herstelbaarheidsindex is dezelfde als degene die voor Frankrijk wordt gebruikt. Ook is voorzien dat dezelfde pictogrammen worden gebruikt. Behalve voor fietsen, wordt aan geen andere productgroepen dan degene waarvoor dit in Frankrijk geldt, een herstelbaarheidsindex opgelegd. De fabrikanten die voor de Franse markt leveren, hebben reeds de herstelbaarheidsindex voor hun producten berekend en stellen ze reeds digitaal ter beschikking van verdelers in Frankrijk. Zij moeten ze enkel ook ter beschikking stellen van verdelers in België. Uitgezonderd voor fietsen, zijn volgens schattingen van VITO meer dan 90 % van de geïmporteerde toestellen die op de Belgische markt komen ook aanwezig op de Franse markt. Voor het overgrote deel van de door het ontwerp KB geïmporteerde toestellen is de index dus al bekend en moet die gewoon meegedeeld worden wanneer die op de Belgische markt komt.

Zelfs indien de index nog moet worden berekend, zoals voor de fietsen, is de verwachte kost voor fabrikanten of importeurs verwaarloosbaar:

In Frankrijk is in 2021 een gelijkaardige verplichting ingevoerd voor het kenbaar maken van de herstelbaarheidsindex van een aantal productgroepen. Uit een evaluatie door de Franse autoriteiten blijkt dat de wetgeving goed wordt nageleefd, waaruit we kunnen afleiden dat de inspanning voor producenten om deze informatie ter beschikking te stellen geen echte problemen stelt. De Franse autoriteiten hebben ook niet vastgesteld dat de invoering van deze wet heeft geleid tot het van de Franse markt verdwijnen van bepaalde producten.

De invoering van de herstelbaarheidsindex in Frankrijk heeft geen invloed gehad op de prijs van verkochte toestellen aan consumenten. In Frankrijk werd de kost voor de berekening van een herstelbaarheidsindex ingeschat op 700 euro per model. Aangezien er vele duizenden producten worden verkocht per model, is dit per verkocht product een verwaarloosbare kost.

Uit gesprekken met een aantal Belgische importeurs blijkt dat zij bij de invoering van een Belgische herstelbaarheidsindex, geen aanleiding zien om de prijs voor producten op de Belgische markt te verhogen. Sommige verdelers zijn zelfs al overgegaan tot de affichering van de herstelbaarheidsindex op vrijwillige basis.

De berekening van de index kan gebeuren aan de hand van overzichtelijke fiches die ter beschikking zullen worden gesteld in Nederlands, Frans, Duits en Engels. De informatie voor invullen van deze fiches is bij de fabrikant bekend en vergt geen bijkomend onderzoek of testen.

De herstelbaarheidsindex moet niet op de verpakking worden vermeld. Het volstaat dat de index wordt geafficheerd in de verkooppruimtes en op de verkoopwebsites. Dat betekent dat buitenlandse bedrijven geen aparte verpakkingslijnen moeten voorzien voor producten die bestemd zijn voor de Belgische markt.

Artikel 9 van de wet die de rechtsgrondslag biedt voor dit KB, geeft enkel de mogelijkheid om bij niet naleving administratieve geldboetes op te leggen en niet het uit de handel nemen van het product. Een niet naleving van het KB heeft dus beperkte gevolgen voor het vrij verkeer van goederen.

De kans is dan ook klein dat dit een ernstige belemmering vormt om producten op de Belgische markt te brengen.

Er vindt in België nagenoeg geen productie plaats van de producten die door het voorstel worden geïmporteerd. Enkel voor fietsen zijn er een significant aantal fabrikanten in België aanwezig. Wij denken dus dat hiermee voldoende wordt aangetoond dat de maatregel niet is ingegeven door een protectionistisch motief.

Bescherming van mens en milieu

Een herstelbaarheidsindex zal leiden tot een langere levensduur van toestellen. Consumenten zullen immers beter geïnformeerd worden over de herstelbaarheid van producten en daardoor vlugger geneigd zijn te kiezen voor een product met een goede herstelbaarheid. Acht maanden na invoering van de herstelbaarheidsindex in Frankrijk, bleken reeds 75 % van de Fransen gehoord te hebben van de index. 80 % daarvan zou ermee rekening houden bij de aankoop van een toestel. Ook uit enquêtes blijkt dat consumenten vragende partij zijn voor beter herstelbare producten. Een herstelbaarheidsindex zal ervoor zorgen dat het interessanter wordt voor verdelers en fabrikanten om goed herstelbare producten op de markt te brengen, omdat de consumentenvraag naar deze producten zal stijgen.

Een langere levensduur van toestellen zal leiden tot minder grondstoffen- en energieverbruik en afvalproductie en de daarmee verbonden negatieve gevolgen op mens en milieu.

De productie van elektrische apparaten vereist een verbruik van grondstoffen. Jaarlijks komen er in België ongeveer 245 000 ton aan elektrische en elektronische toestellen op de markt. Een deel van deze producten bevat grondstoffen waarvan we weten dat die in slechte omstandigheden (met negatieve effecten op de gezondheid) worden gewonnen. De ontginning daarvan vindt vaak plaats in landen die beperkt reguleren, wat een negatieve impact kan hebben op het milieu en het leven van de lokale bevolking. Bovendien beperkt grondstoffenverbruik zich niet tot de grondstoffen die rechtstreeks deel uitmaken van het product maar omvat het ook primaire grondstoffen, zoals erts, die wereldwijd ontgonnen worden doorheen de productieketen. De som van alle ruwe grondstoffen nodig om een bepaald product te maken is de materialenvoetafdruk. De productie van elektrische apparaten leidt tot een materialenvoetafdruk van ongeveer 2,6 miljoen ton per jaar voor heel België.

De productie van elektrische apparaten is een bron van CO₂-emissies. De koolstofvoetafdruk van elektrische apparaten leidt tot een uitstoot van ongeveer 3.000.000 ton CO₂ per jaar voor heel België.

Bij defecten overstijgen de herstellkosten van slecht herstelbare toestellen snel de kostprijs van een nieuw toestel en ontstaat afval. Jaarlijks ontstaat er ongeveer 120 000 ton aan elektrisch en elektronisch afval in België. Door producten langer te laten meegaan, zal de hoeveelheid afval dalen. Een deel van het afval van elektrische en elektronische toestellen verdwijnt in illegale circuits en wordt in slechte omstandigheden als afval verwerkt. Denk b.v. aan afval dat wordt geëxporteerd naar West-Afrika en daar in open lucht wordt verbrand. E-waste is één van de snelst groeiende huishoudelijke afvalstromen. Dat is te wijten aan de toenemende populariteit van elektronische apparaten en ICT in de samenleving.

Europa vraagt ons ook milieumaatregelen te nemen:

Vooreerst lezen we in artikel 9 van richtlijn 2008/98/EG: ‘De lidstaten nemen maatregelen om afvalproductie te voorkomen. Deze maatregelen behelzen ten minste het volgende: [...] b) zij moedigen het ontwerp, de fabricage en het gebruik van producten aan die hulpbronnefficiënt, duurzaam (ook wat betreft levensduur en het ontbreken van geplande veroudering), repareerbaar, herbruikbaar en opwaardeerbaar zijn; [...] zij moedigen het hergebruik van producten en de invoering van systemen aan die reparatie- en hergebruikactiviteiten stimuleren, met name voor elektrische en elektronische apparatuur, textiel en meubelen, alsmede verpakkingen, bouwmaterialen en -producten;’.

Daarnaast heeft richtlijn 2012/19/EU als doelstelling, zoals vermeld in artikel 1, maatregelen vast te stellen ‘ter bescherming van het milieu en de menselijke gezondheid door preventie of beperking van de negatieve gevolgen van de productie en het beheer van afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA), ter beperking van de gevolgen in het algemeen van het gebruik van hulpbronnen en ter verbetering van de efficiëntie van het gebruik ervan’. België haalt de in artikel 7 van deze richtlijn vooropgezette doelstellingen niet. Vanaf 2019 moeten lidstaten een minimuminzamelingspercentage halen van 65 % van de gemiddelde gewichtshoeveelheid EEA die de voorgaande drie jaren in de betreffende lidstaat in de handel is gebracht. Op basis van de meest recente cijfers (2021) haalde België maar een inzamelpercentage van 51,5 %. Tegelijk stellen we wel vast dat de hoeveelheid elektrische en elektronische apparaten blijft toenemen, wat een negatieve impact heeft op de hoeveelheid afval van deze stroom en dus op het realiseren van de doelstelling van deze richtlijn. Het is voor België vandaag dus niet mogelijk aan te tonen dat zij voldoende maatregelen neemt om de doelstellingen van deze richtlijn te halen. Een herstelbaarheidsindex heeft als doel de levensduur van producten te verlengen, onder meer ook van elektrische en elektronische apparaten, en dus ook van het afval dat daar het gevolg van is en dragen dus onrechtstreeks bij tot de realisatie van de doelstelling van richtlijn 2012/19/EU.

Dat een dergelijke index een zinvolle maatregel is om de levensduur van producten te verlengen wordt bevestigd door het feit dat de Europese Commissie zelf ook onderzoekt hoe een dergelijke index op Europees niveau kan worden ingevoerd in het kader van haar werkprogramma rond ecodesign. België neemt hier dus samen met Frankrijk het voortouw.

De herstelbaarheidsindex zal er voor zorgen dat er meer producten hersteld worden, wat ook goed is voor de lokale werkgelegenheid en voor de consument. Er zullen ook meer tweedehandstoestellen op de markt komen, wat goed is voor mensen die niet de middelen hebben een nieuw toestel te kopen.

Tenslotte merken we op dat in het kader van een interregionale samenwerkingsovereenkomst rond uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, ook

maatregelen kunnen worden afgesproken ter stimulering van de herstelbaarheid en levensduur van producten. Los van de vraag of deze maatregelen voldoende juridisch afdwingbaar zijn op gewestelijk niveau, zouden dergelijke maatregelen ook een kost en een inspanning met zich meebrengen die zou moeten gefinancierd en geleverd worden door de producenten, b.v. via een milieubijdrage. Dit zou een vergelijkbare impact kunnen hebben op het vrij verkeer van goederen.

Gegeven de milieuvoordelen van voorliggende maatregel, de vraag van Europa om stappen te zetten, het ontbreken van enig vermoeden dat er sprake is van protectionistische maatregelen en de geringe inspanning om de maatregel uit te voeren door de betreffende producenten, doet ons besluiten dat de maatregel proportioneel is en het evenwicht weet te bewaren tussen milieubescherming en vrijwaring van het vrije verkeer van goederen.”

Met die rechtvaardiging kan in beginsel worden ingestemd. De stellers van het ontwerp moeten er niettemin op toezien dat de Belgische regeling in overeenstemming blijft met nieuwe Europeesrechtelijke ontwikkelingen.

6. In verband met de criteria voor de selectie van de goederen waarop de regeling van toepassing wordt gemaakt, lichtte de gemachtigde het volgende toe:

“De producten werden geselecteerd op basis van de volgende criteria:

1. Milieu-impact

De milieu-impact hangt af van de impact per product en de hoeveelheid producten op de markt gebracht. Ook de aanwezigheid van milieuwetgeving, zoals de richtlijn afgedankte elektrische en elektronische apparatuur, is een indicatie dat het betreffende product een belangrijke milieu-impact heeft.

Alle geselecteerde toestellen, behalve de niet elektrische fietsen, vallen onder de richtlijn AEEA. Voor de richtlijn AEEA haalt België de vooropgezette milieudoelstellingen niet. Dit is een extra reden om elektrotoestellen en elektrische fietsen te selecteren. Deze toestellen komen ook in grote hoeveelheden op de markt omdat veel huishoudens ze aankopen.

2. Beschikbaarheid van relevante informatie

De mate waarin er informatie beschikbaar is bij de producent die objectief en verifieerbaar is en die toelaat aan de hand daarvan te komen tot een objectieve score. Sommige toestellen zijn zo complex of zo divers dat het onmogelijk bleek om daarvoor op korte termijn een index te ontwikkelen. De elektrische fietsen zijn geselecteerd omwille van hun milieu-impact. Een index ontwikkelen voor elektrische fietsen impliceert dat je ook de informatie moet verzamelen voor de niet elektrische fietsen, waardoor die ook mee in het toepassingsgebied zitten.

3. Nood aan bescherming van de consument

De prijs van een product en de kans dat de consument door gebrek aan informatie een product aankoopt waarvan de levenscycluskost te sterk afwijkt van de aankoopprijs. Hoe hoger de aankoopprijs van een product, en hoe groter de kans dat het product een defect oploopt, hoe meer het in aanmerking komt. Alle geselecteerde producten hebben relatief gezien een hoge prijs en de kans is reëel dat de consument een te hoge prijs betaalt voor een slecht herstelbaar product met korte levensduur.

Kleinere elektrotoestellen, zoals scheerapparaten, elektrische tandenborstels, koffiezetapparaten, wafelijzers enz. kunnen ook defect geraken en slecht herstelbaar zijn,

maar gezien de kleine aankoopprijs is het nadeel voor de consument eerder beperkt. In de lijst komen enkel de duurder producten voor.

4. Ruimte voor verbetering

De mate waarin er marge is om producten beter herstelbaar te maken of waarin er duidelijk verschillen zijn in herstelbaarheid bij de producten die op de markt komen.

5. Gelijk speelveld

De mate waarin andere landen reeds een score hebben. Frankrijk heeft reeds een herstelscore voor een reeks producten. Het was dan ook evident om te vertrekken van de Franse lijst en daar producten aan toe te voegen, zoals de fietsen en elektrische fietsen. Fietsen zijn eraan toegevoegd omdat er in België relatief gezien meer fietsen worden verkocht dan in Frankrijk,

6. Compatibiliteit met Europese wetgeving

De mate waarin er reeds initiatieven zijn genomen op Europees niveau. Bijvoorbeeld, voor smartphones en tablets wordt geen index ontwikkeld omdat die op Europees niveau zal worden ingevoerd in de loop van 2025.”

De vaststelling dat aansluiting wordt gezocht bij buitenlandse of Europese regelingen volstaat in het licht van de grondwettelijke beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie op zich niet om alle goederen waarop de regeling van toepassing zal zijn te onderscheiden van de eventueel vergelijkbare goederen waarop die niet van toepassing zal zijn. Vermits de Raad van State niet beschikt over voldoende informatie om te kunnen beoordelen of de andere selectiecriteria (namelijk de milieu-impact, beschikbare informatie, prijszetting en variaties in herstelbaarheid), afzonderlijk of in combinatie, voldoende pertinent zijn, zullen de stellers van het ontwerp het adequaat karakter daarvan afdoende verder moeten kunnen onderbouwen. Bovendien zal de lijst van goederen geregeld moeten worden geactualiseerd in functie van veranderende productie- en consumptiepatronen.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Aanhef

7. Vermits in het ontwerp geen verwerking van persoonsgegevens wordt geregeld, moet de verwijzing in de aanhef naar het advies van de Gegevensbeschermingsautoriteit van 29 september 2022 worden weggelaten.

8. In de Nederlandse tekst van de aanhef wordt verwezen naar het advies van de “Centrale Economische Raad, de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling en de Bijzondere Adviescommissie voor Consumentenzaken” van 15 november 2022. Het gaat echter om een gezamenlijk advies van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling en de Bijzondere raadgevende commissie Verbruik. Die verwijzing moet worden aangepast.

9. In de Nederlandse tekst van de aanhef moet in het Nederlands worden verwezen naar het advies van de Raad van State in plaats van in het Frans.

Artikel 1

10. Artikel 1 van het ontwerp, waarin de doelstelling ervan wordt uiteengezet, is niet normatief van aard en hoort in beginsel niet thuis in het dispositief. Het moet dan ook worden weggelaten.

Artikelen 2 en 3

11. In de Nederlandse tekst van artikel 2, 3°, van het ontwerp dienen de woorden “tot vaststelling van eisen inzake ecologisch ontwerp voor huishoudelijke afwasmachines overeenkomstig Richtlijn 2009/125/EG van het Europees Parlement en de Raad” te worden vervangen door de woorden “tot uitvoering van Richtlijn 2009/125/EG van het Europees Parlement en de Raad wat het vaststellen van eisen inzake ecologisch ontwerp voor stofzuigers betreft”.

12. In verordening (EU) 2023/1670 van de Commissie van 16 juni 2023 ‘tot vaststelling van eisen inzake ecologisch ontwerp voor smartphones, andere mobiele telefoons dan smartphones, draadloze telefoons en slatecomputers overeenkomstig Richtlijn 2009/125/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot wijziging van Verordening (EU) 2023/826 van de Commissie’ wordt het begrip “digitale tablets” (in het Frans: “tablettes numériques”) niet gebruikt, maar wel het begrip “slatecomputers” (in het Frans: “tablettes”). Ter wille van de rechtszekerheid verdient het aanbeveling om dat laatste begrip te definiëren in artikel 2, 10°, van het ontwerp en om daar en elders in het ontwerp dat begrip te gebruiken en niet het begrip “digitale tablets”.³

13. Sommige van de definities in artikel 2 van het ontwerp moeten aan een bijkomend onderzoek worden onderworpen.

- Het begrip “grasmaaiers” wordt in artikel 2, 5°, gedefinieerd als “mobiele apparaten die worden aangedreven door een elektrische motor of via een kabel op het elektriciteitsnet zijn aangesloten of uitgerust zijn met een batterij of autonoom rijden met een elektrische motor”, maar die definitie specificeert niet dat die apparaten in staat moeten zijn om het gras te maaien.
- De basis van de definities van de begrippen “fiets” en “elektrische fiets” in artikel 2, 8° en 9°, is een “voertuig met twee of meer wielen dat door een of meer gebruikers wordt aangedreven met de voeten of handen, al of niet met behulp van pedalen of handgrepen”. Die beschrijving kan aanleiding geven tot verwarring, aangezien op het eerste gezicht ook voertuigen die volgens de gebruikelijke betekenis geen fiets zijn (zoals een step of een skateboard) daaronder begrepen kunnen worden gelet op de woorden “*al of niet met behulp van pedalen of handgrepen*”.

³ In artikel 2, 10°, van het ontwerp moet in elk geval worden geschreven “slatecomputers” in plaats van “slat computers”.

14. Daarnaast moet de aanduiding van de goederen die voor het eerst in de handel worden gebracht en op dewelke de herstelbaarheidsindex betrekking heeft in artikel 3, eerste lid, van het ontwerp beter worden afgestemd op de definities ervan in artikel 2.

- De specificatie in artikel 3, eerste lid, 1°, wat de “wasmachines” betreft, dat het gaat om toestellen “met laadopening aan voorzijde en met laadopening aan bovenzijde” lijkt reeds vervat in de definitie ervan (artikel 2, 1°).
- “Stofzuigers” worden, anders dan de wasmachines en de afwasmachines, niet beperkend gedefinieerd in de “huishoudelijke” variant (artikel 2, 3°), maar die beperking wordt wel toegevoegd in artikel 3, eerste lid, 3°, zodat de vraag rijst welke toestellen daarmee precies worden bedoeld. De toevoeging dat het moet gaan om toestellen “met snoer, zonder snoer” lijkt dan weer niets toe te voegen, terwijl wat een “robot” is niet wordt gedefinieerd.
- In artikel 3, eerste lid, 5°, wordt de regeling onder andere van toepassing gemaakt op grasmaaiers die “robots” zijn. Mogelijk worden daarmee de grasmaaiers bedoeld die “autonoom rijden met een elektrische motor” (artikel 2, 5°, *in fine*). De Raad van State vraagt zich af of het begrip “robot” dan ook niet duidelijker moet worden gedefinieerd.
- De specificatie in artikel 3, eerste lid, 7°, wat de “computers” betreft, dat het gaat om “draagbare” toestellen lijkt reeds vervat in de definitie ervan (artikel 2, 7°). De vraag rijst in dat verband overigens of niet beter het begrip “draagbare computers” zou worden gedefinieerd.
- Vermits in artikel 3, tweede lid, goederen “die zijn ontworpen om uitsluitend in een professionele omgeving te worden gebruikt” worden uitgesloten van het toepassingsgebied van de regeling, moet worden nagegaan of het nodig is om in de definitie van “hogedrukreinigers” (artikel 2, 4°) te bepalen dat ze bestemd moeten zijn “voor consumenten”.

Artikel 6

15. De inwerkingtreding van het te nemen koninklijk besluit wordt vastgesteld op de dag van de bekendmaking ervan in het Belgisch Staatsblad. Tenzij er een bijzondere reden is om af te wijken van de gebruikelijke termijn voor de inwerkingtreding van besluiten, moet artikel 6 worden weggelaten.

Daarbij moet worden opgemerkt dat het te nemen koninklijk besluit alleszins niet in werking kan treden voordat de wet die er rechtsgrond voor biedt in werking is getreden, hetgeen wordt geregeld in artikel 14 van die wet. De bekendmaking van het te nemen koninklijk besluit zal daarop moeten worden afgestemd.

Bijlagen

16. In bijlage 2 bij het ontwerp wordt verwezen naar een aantal ISO-normen met betrekking tot de soorten gereedschap. In het verleden heeft de Raad van State al herhaaldelijk gewezen op het probleem dat technische normen waarnaar wordt verwezen in wet- en regelgeving, niet in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt, dat ze niet in het Nederlands, in het Frans en zo mogelijk in het Duits zijn gesteld of vertaald en dat ze in de regel enkel beschikbaar zouden zijn tegen een bepaalde vergoeding.⁴

Aan artikel VIII.2 van het Wetboek van economisch recht ligt de bedoeling ten grondslag om tegemoet te komen aan het knelpunt van de ontbrekende bekendmaking van technische normen waarnaar in Belgische rechtsregels wordt verwezen. Luidens het tweede lid van dat artikel kunnen de Staat en alle andere publiekrechtelijke personen de toepassing van een door het Bureau voor Normalisatie gepubliceerde norm of deel van een norm verplichten. Zij brengen het Bureau voor Normalisatie hiervan vooraf op de hoogte. De specifiek Belgische normen die verplicht worden gesteld, worden op de website van het Bureau voor Normalisatie raadpleegbaar gesteld volgens de door de Koning vastgestelde nadere regels, zonder de mogelijkheid om deze te downloaden of af te drukken. De andere normen die verplicht worden gesteld, worden kosteloos ter beschikking gesteld door de auteur van de reglementering op zodanige wijze dat de auteursrechten op die normen nageleefd worden. Als er een vertaling nodig is, kan het Bureau voor Normalisatie de kosten voor de vertaling van deze norm door een derde partij aan de regelgevende overheid factureren.

Voor zover de normen waarnaar wordt verwezen in de bijlage kunnen worden beschouwd als een door het Bureau voor Normalisatie gepubliceerde norm, zullen de voorschriften die zijn opgenomen in de voornoemde bepaling van het Wetboek van economisch recht op het vlak van de raadpleging en de terbeschikkingstelling van de betrokken norm moeten worden nageleefd. In de mate evenwel dat de bijlage tevens technische normen beoogt waarvoor artikel VIII.2 van het Wetboek van economisch recht niet in dezelfde waarborgen voorziet op het vlak van de raadpleging en terbeschikkingstelling ervan via de website van het Bureau voor Normalisatie⁵, blijft de vraag relevant of die normen zijn bekendgemaakt op een wijze die beantwoordt aan de essentiële randvoorwaarden op het gebied van toegankelijkheid en kenbaarheid van een officiële bekendmaking.⁶ Indien dat niet het geval is wordt, wat de desbetreffende technische normen

⁴ Zie ook C. JENART, *Outsourcing rulemaking powers. Constitutional limits and national safeguards*, Oxford University Press, 2022, 320 p.

⁵ Te denken valt aan de andere normen dan de specifiek Belgische normen die verplicht worden gesteld en waaromtrent in artikel VIII.2, tweede lid, van het Wetboek van economisch recht, wordt bepaald dat deze kosteloos ter beschikking gesteld worden door de auteur van de reglementering op zodanige wijze dat de auteursrechten op die normen nageleefd worden en dat, als er een vertaling nodig is, het Bureau voor Normalisatie de kosten voor de vertaling van deze norm door een derde partij aan de regelgevende overheid kan factureren.

⁶ Het betrokken principe werd door het Grondwettelijk Hof als volgt in herinnering gebracht: “Wanneer de bevoegde wetgever het evenwel, in uitzonderlijke omstandigheden, noodzakelijk acht om af te wijken van [de gecentraliseerde bekendmaking van alle teksten met wetskrachtige of verordenende waarde die bindende kracht hebben in de Belgische rechtsorde] door te verwijzen naar door een overheidsinstantie uitgevaardigde teksten die niet in het *Belgisch Staatsblad* zijn bekendgemaakt en daaraan bindende gevolgen te verbinden ten aanzien van een algemeenheid van de burgers, is het minstens vereist dat hij in de desbetreffende wetskrachtige bepaling op nauwkeurige wijze de vindplaats en de wijze van bekendmaking van die teksten aangeeft. Daarenboven dient die wijze van bekendmaking soortgelijke

betreft, nog steeds verwezen naar normen die niet overeenkomstig artikel 190 van de Grondwet zijn bekendgemaakt en die bijgevolg in beginsel niet tegenwerpbaar zijn.

17. Aan het einde van elke bijlage moet de slotformule worden toegevoegd “Gezien om te worden gevoegd bij het koninklijk besluit van [datum] tot vaststelling van de goederen waarop de herstelbaarheidsindex betrekking heeft, de technische normen voor de vaststelling van de scores voor elk van de criteria en de berekeningsmethode voor de herstelbaarheidsindex”.

*

waarborgen inzake voorzienbaarheid en duidelijkheid te bieden als een bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*, hetgeen onder meer veronderstelt dat de tekst voor eenieder eenvoudig raadpleegbaar is, dat er zekerheid bestaat over de tijdstippen van bekendmaking en van inwerkingtreding, en dat niet enkel de actuele tekstversie kan worden geraadpleegd, maar ook de tekstversies die in het verleden van kracht zijn geweest” (GwH 16 februari 2023, nr. 26/2023, B.54.4).

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique et l'accomplissement des formalités prescrites.

*

PORTÉE DU PROJET

2. En exécution de l'article 4, § 2, de la loi 'sur la promotion de la réparabilité et de la durabilité des biens' ¹, le projet d'arrêté royal soumis pour avis a pour objet de déterminer les biens visés par l'indice de réparabilité ², les normes techniques permettant d'établir les scores pour chacun des critères et la méthode de calcul de l'indice (article 1er du projet).

L'article 2 comporte des définitions. L'article 3 détermine les biens mis sur le marché pour la première fois auxquels l'indice est applicable. L'article 4 fixe les normes techniques établissant le score pour les critères de l'indice, conformément à l'annexe 1 de l'arrêté envisagé, qui sera mis à la disposition des fabricants et des importateurs, en plusieurs langues, par le Service public fédéral Santé, Sécurité de la Chaîne alimentaire et Environnement. L'article 5 dispose que la méthode de calcul de l'indice est établie conformément à l'annexe 2 de l'arrêté envisagé.

L'article 6 dispose que l'arrêté royal envisagé entre en vigueur le jour de sa publication au Moniteur belge.

FONDEMENT JURIDIQUE

3. Le projet trouve en principe un fondement juridique dans l'article 4, § 2, de la loi précitée, aux termes duquel le Roi détermine, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, la liste des biens visés par l'indice de réparabilité, et, par catégorie de bien, les normes techniques permettant d'établir les scores pour chacun des critères mentionnés à l'article 4, § 1er. Il détermine également la méthode de calcul de l'indice global de réparabilité.

OBSERVATIONS GÉNÉRALES

4. Dans la mesure où les deux dates diffèrent, le préambule et les articles 1er et 3 à 5 doivent viser la date à laquelle sera promulguée la loi qui procure le fondement juridique de l'arrêté royal envisagé, plutôt que la date à laquelle elle a été adoptée par la Chambre des représentants.

5. Dans l'avis circonstancié de la Commission européenne (notification 2022/0634/B) au sens de l'article 6, paragraphe 2, deuxième tiret, de la directive (UE) 2015/1535 du Parlement

¹ Qui a été adoptée par la Chambre des représentants le 8 février 2024.

² Aux termes de l'article 2, 1°, de la loi précitée, un indice de réparabilité est « [un] score calculé conformément à l'article 4 de la présente loi et évaluant la faisabilité du démontage et de la réparation d'un bien ».

européen et du Conseil du 9 septembre 2015 'prévoyant une procédure d'information dans le domaine des réglementations techniques et des règles relatives aux services de la société de l'information', la Commission a relevé qu'une obligation « de calculer et d'afficher l'indice de réparabilité de certains produits électriques et électroniques aux fins de leur mise sur le marché belge » pourrait avoir pour effet de restreindre leur accès à ce marché d'une manière contraire à l'article 34 du Traité sur le fonctionnement de l'Union européenne (ci-après : TFUE). Un tel obstacle à la libre circulation des marchandises devrait être justifié sur la base de l'article 36 TFUE ou sur la base d'exigences impératives développées dans la jurisprudence de la Cour de justice. Interrogé à ce sujet, le délégué a répondu ce qui suit :

« De mogelijke belemmeringen voor het op de markt brengen van producten ten gevolge van de invoering van een herstelbaarheidsindex zijn zeer beperkt. Daar staat tegenover dat de maatregel leidt tot meer milieu- en consumentenbescherming die gerechtvaardigd is gezien de Belgische context. Daarom denken wij dat de maatregel voldoet aan het evenredigheidsbeginsel.

Hierna gaan we dieper in op beide aspecten.

Zeer beperkte belemmering van de vrije markt

De berekeningsmethode voor de herstelbaarheidsindex is dezelfde als degene die voor Frankrijk wordt gebruikt. Ook is voorzien dat dezelfde pictogrammen worden gebruikt. Behalve voor fietsen, wordt aan geen andere productgroepen dan degene waarvoor dit in Frankrijk geldt, een herstelbaarheidsindex opgelegd. De fabrikanten die voor de Franse markt leveren, hebben reeds de herstelbaarheidsindex voor hun producten berekend en stellen ze reeds digitaal ter beschikking van verdelers in Frankrijk. Zij moeten ze enkel ook ter beschikking stellen van verdelers in België. Uitgezonderd voor fietsen, zijn volgens schattingen van VITO meer dan 90 % van de geïmporteerde toestellen die op de Belgische markt komen ook aanwezig op de Franse markt. Voor het overgrote deel van de door het ontwerp KB geïmporteerde toestellen is de index dus al bekend en moet die gewoon meegedeeld worden wanneer die op de Belgische markt komt.

Zelfs indien de index nog moet worden berekend, zoals voor de fietsen, is de verwachte kost voor fabrikanten of importeurs verwaarloosbaar:

In Frankrijk is in 2021 een gelijkaardige verplichting ingevoerd voor het kenbaar maken van de herstelbaarheidsindex van een aantal productgroepen. Uit een evaluatie door de Franse autoriteiten blijkt dat de wetgeving goed wordt nageleefd, waaruit we kunnen afleiden dat de inspanning voor producenten om deze informatie ter beschikking te stellen geen echte problemen stelt. De Franse autoriteiten hebben ook niet vastgesteld dat de invoering van deze wet heeft geleid tot het van de Franse markt verdwijnen van bepaalde producten.

De invoering van de herstelbaarheidsindex in Frankrijk heeft geen invloed gehad op de prijs van verkochte toestellen aan consumenten. In Frankrijk werd de kost voor de berekening van een herstelbaarheidsindex ingeschat op 700 euro per model. Aangezien er vele duizenden producten worden verkocht per model, is dit per verkocht product een verwaarloosbare kost.

Uit gesprekken met een aantal Belgische importeurs blijkt dat zij bij de invoering van een Belgische herstelbaarheidsindex, geen aanleiding zien om de prijs voor producten op de Belgische markt te verhogen. Sommige verdelers zijn zelfs al overgegaan tot de affichering van de herstelbaarheidsindex op vrijwillige basis.

De berekening van de index kan gebeuren aan de hand van overzichtelijke fiches die ter beschikking zullen worden gesteld in Nederlands, Frans, Duits en Engels. De

informatie voor invullen van deze fiches is bij de fabrikant bekend en vergt geen bijkomend onderzoek of testen.

De herstelbaarheidsindex moet niet op de verpakking worden vermeld. Het volstaat dat de index wordt geafficheerd in de verkooppruimtes en op de verkoopwebsites. Dat betekent dat buitenlandse bedrijven geen aparte verpakkingslijnen moeten voorzien voor producten die bestemd zijn voor de Belgische markt.

Artikel 9 van de wet die de rechtsgrondslag biedt voor dit KB, geeft enkel de mogelijkheid om bij niet naleving administratieve geldboetes op te leggen en niet het uit de handel nemen van het product. Een niet naleving van het KB heeft dus beperkte gevolgen voor het vrij verkeer van goederen.

De kans is dan ook klein dat dit een ernstige belemmering vormt om producten op de Belgische markt te brengen.

Er vindt in België nagenoeg geen productie plaats van de producten die door het voorstel worden geïmporteerd. Enkel voor fietsen zijn er een significant aantal fabrikanten in België aanwezig. Wij denken dus dat hiermee voldoende wordt aangetoond dat de maatregel niet is ingegeven door een protectionistisch motief.

Bescherming van mens en milieu

Een herstelbaarheidsindex zal leiden tot een langere levensduur van toestellen. Consumenten zullen immers beter geïnformeerd worden over de herstelbaarheid van producten en daardoor vlugger geneigd zijn te kiezen voor een product met een goede herstelbaarheid. Acht maanden na invoering van de herstelbaarheidsindex in Frankrijk, bleken reeds 75 % van de Fransen gehoord te hebben van de index. 80 % daarvan zou ermee rekening houden bij de aankoop van een toestel. Ook uit enquêtes blijkt dat consumenten vragende partij zijn voor beter herstelbare producten. Een herstelbaarheidsindex zal ervoor zorgen dat het interessanter wordt voor verdelers en fabrikanten om goed herstelbare producten op de markt te brengen, omdat de consumentenvraag naar deze producten zal stijgen.

Een langere levensduur van toestellen zal leiden tot minder grondstoffen- en energieverbruik en afvalproductie en de daarmee verbonden negatieve gevolgen op mens en milieu.

De productie van elektrische apparaten vereist een verbruik van grondstoffen. Jaarlijks komen er in België ongeveer 245 000 ton aan elektrische en elektronische toestellen op de markt. Een deel van deze producten bevat grondstoffen waarvan we weten dat die in slechte omstandigheden (met negatieve effecten op de gezondheid) worden gewonnen. De ontginning daarvan vindt vaak plaats in landen die beperkt reguleren, wat een negatieve impact kan hebben op het milieu en het leven van de lokale bevolking. Bovendien beperkt grondstoffenverbruik zich niet tot de grondstoffen die rechtstreeks deel uitmaken van het product maar omvat het ook primaire grondstoffen, zoals erts, die wereldwijd ontgonnen werden doorheen de productieketen. De som van alle ruwe grondstoffen nodig om een bepaald product te maken is de materialenvoetafdruk. De productie van elektrische apparaten leidt tot een materialenvoetafdruk van ongeveer 2,6 miljoen ton per jaar voor heel België.

De productie van elektrische apparaten is een bron van CO₂-emissies. De koolstofvoetafdruk van elektrische apparaten leidt tot een uitstoot van ongeveer 3.000.000 ton CO₂ per jaar voor heel België.

Bij defecten overstijgen de herstellkosten van slecht herstelbare toestellen snel de kostprijs van een nieuw toestel en ontstaat afval. Jaarlijks ontstaat er ongeveer 120 000 ton aan elektrisch en elektronisch afval in België. Door producten langer te laten meegaan, zal

de hoeveelheid afval dalen. Een deel van het afval van elektrische en elektronische toestellen verdwijnt in illegale circuits en wordt in slechte omstandigheden als afval verwerkt. Denk b.v. aan afval dat wordt geëxporteerd naar West-Afrika en daar in open lucht wordt verbrand. E-waste is één van de snelst groeiende huishoudelijke afvalstromen. Dat is te wijten aan de toenemende populariteit van elektronische apparaten en ICT in de samenleving.

Europa vraagt ons ook milieumaatregelen te nemen:

Vooreerst lezen we in artikel 9 van richtlijn 2008/98/EG: ‘De lidstaten nemen maatregelen om afvalproductie te voorkomen. Deze maatregelen behelzen ten minste het volgende: [...] b) zij moedigen het ontwerp, de fabricage en het gebruik van producten aan die hulpbronnefficiënt, duurzaam (ook wat betreft levensduur en het ontbreken van geplande veroudering), repareerbaar, herbruikbaar en opwaardeerbaar zijn; [...] zij moedigen het hergebruik van producten en de invoering van systemen aan die reparatie- en hergebruikactiviteiten stimuleren, met name voor elektrische en elektronische apparatuur, textiel en meubelen, alsmede verpakkingen, bouwmaterialen en -producten;’.

Daarnaast heeft richtlijn 2012/19/EU als doelstelling, zoals vermeld in artikel 1, maatregelen vast te stellen ‘ter bescherming van het milieu en de menselijke gezondheid door preventie of beperking van de negatieve gevolgen van de productie en het beheer van afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA), ter beperking van de gevolgen in het algemeen van het gebruik van hulpbronnen en ter verbetering van de efficiëntie van het gebruik ervan’. België haalt de in artikel 7 van deze richtlijn vooropgezette doelstellingen niet. Vanaf 2019 moeten lidstaten een minimuminzamelingspercentage halen van 65 % van de gemiddelde gewichtshoeveelheid EEA die de voorgaande drie jaren in de betreffende lidstaat in de handel is gebracht. Op basis van de meest recente cijfers (2021) haalde België maar een inzamelpercentage van 51,5 %. Tegelijk stellen we wel vast dat de hoeveelheid elektrische en elektronische apparaten blijft toenemen, wat een negatieve impact heeft op de hoeveelheid afval van deze stroom en dus op het realiseren van de doelstelling van deze richtlijn. Het is voor België vandaag dus niet mogelijk aan te tonen dat zij voldoende maatregelen neemt om de doelstellingen van deze richtlijn te halen. Een herstelbaarheidsindex heeft als doel de levensduur van producten te verlengen, onder meer ook van elektrische en elektronische apparaten, en dus ook van het afval dat daar het gevolg van is en dragen dus onrechtstreeks bij tot de realisatie van de doelstelling van richtlijn 2012/19/EU.

Dat een dergelijke index een zinvolle maatregel is om de levensduur van producten te verlengen wordt bevestigd door het feit dat de Europese Commissie zelf ook onderzoekt hoe een dergelijke index op Europees niveau kan worden ingevoerd in het kader van haar werkprogramma rond ecodesign. België neemt hier dus samen met Frankrijk het voortouw.

De herstelbaarheidsindex zal er voor zorgen dat er meer producten hersteld worden, wat ook goed is voor de lokale werkgelegenheid en voor de consument. Er zullen ook meer tweedehandstoestellen op de markt komen, wat goed is voor mensen die niet de middelen hebben een nieuw toestel te kopen.

Tenslotte merken we op dat in het kader van een interregionale samenwerkingsovereenkomst rond uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, ook maatregelen kunnen worden afgesproken ter stimulering van de herstelbaarheid en levensduur van producten. Los van de vraag of deze maatregelen voldoende juridisch afdwingbaar zijn op gewestelijk niveau, zouden dergelijke maatregelen ook een kost en een inspanning met zich meebrengen die zou moeten gefinancierd en geleverd worden door de producenten, b.v. via een milieubijdrage. Dit zou een vergelijkbare impact kunnen hebben op het vrij verkeer van goederen.

Gegeven de milieuvoordelen van voorliggende maatregel, de vraag van Europa om stappen te zetten, het ontbreken van enig vermoeden dat er sprake is van protectionistische maatregelen en de geringe inspanning om de maatregel uit te voeren door de betreffende producenten, doet ons besluiten dat de maatregel proportioneel is en het evenwicht weet te bewaren tussen milieubescherming en vrijwaring van het vrije verkeer van goederen ».

On peut en principe se rallier à cette justification. Les auteurs du projet devront néanmoins veiller à ce que la réglementation belge reste conforme aux nouveaux développements du droit européen.

6. En ce qui concerne les critères de sélection des biens auxquels le régime est rendu applicable, le délégué a donné les précisions suivantes :

« De producten werden geselecteerd op basis van de volgende criteria:

1. Milieu-impact

De milieu-impact hangt af van de impact per product en de hoeveelheid producten op de markt gebracht. Ook de aanwezigheid van milieuwetgeving, zoals de richtlijn afgedankte elektrische en elektronische apparatuur, is een indicatie dat het betreffende product een belangrijke milieu-impact heeft.

Alle geselecteerde toestellen, behalve de niet elektrische fietsen, vallen onder de richtlijn AEEA. Voor de richtlijn AEEA haalt België de vooropgezette milieudoelstellingen niet. Dit is een extra reden om elektrotoestellen en elektrische fietsen te selecteren. Deze toestellen komen ook in grote hoeveelheden op de markt omdat veel huishoudens ze aankopen.

2. Beschikbaarheid van relevante informatie

De mate waarin er informatie beschikbaar is bij de producent die objectief en verifieerbaar is en die toelaat aan de hand daarvan te komen tot een objectieve score. Sommige toestellen zijn zo complex of zo divers dat het onmogelijk bleek om daarvoor op korte termijn een index te ontwikkelen. De elektrische fietsen zijn geselecteerd omwille van hun milieu-impact. Een index ontwikkelen voor elektrische fietsen impliceert dat je ook de informatie moet verzamelen voor de niet elektrische fietsen, waardoor die ook mee in het toepassingsgebied zitten.

3. Nood aan bescherming van de consument

De prijs van een product en de kans dat de consument door gebrek aan informatie een product aankoopt waarvan de levenscycluskost te sterk afwijkt van de aankoopprijs. Hoe hoger de aankoopprijs van een product, en hoe groter de kans dat het product een defect oploopt, hoe meer het in aanmerking komt. Alle geselecteerde producten hebben relatief gezien een hoge prijs en de kans is reëel dat de consument een te hoge prijs betaalt voor een slecht herstelbaar product met korte levensduur.

Kleinere elektrotoestellen, zoals scheerapparaten, elektrische tandenborstels, koffiezetapparaten, wafelijzers enz. kunnen ook defect geraken en slecht herstelbaar zijn, maar gezien de kleine aankoopprijs is het nadeel voor de consument eerder beperkt. In de lijst komen enkel de duurdere producten voor.

4. Ruimte voor verbetering

De mate waarin er marge is om producten beter herstelbaar te maken of waarin er duidelijk verschillen zijn in herstelbaarheid bij de producten die op de markt komen.

5. Gelijk speelveld

De mate waarin andere landen reeds een score hebben. Frankrijk heeft reeds een herstelscore voor een reeks producten. Het was dan ook evident om te vertrekken van de Franse lijst en daar producten aan toe te voegen, zoals de fietsen en elektrische fietsen. Fietsen zijn eraan toegevoegd omdat er in België relatief gezien meer fietsen worden verkocht dan in Frankrijk,

6. Compatibiliteit met Europese wetgeving

De mate waarin er reeds initiatieven zijn genomen op Europees niveau. Bijvoorbeeld, voor smartphones en tablets wordt geen index ontwikkeld omdat die op Europees niveau zal worden ingevoerd in de loop van 2025 ».

Le constat que l'on vise à se rapprocher de règlements étrangers ou européens ne suffit pas en soi, au regard des principes constitutionnels d'égalité et de non-discrimination, pour distinguer tous les biens auxquels le régime sera d'application des biens éventuellement comparables auxquels ce régime ne s'appliquera pas. Dès lors que le Conseil d'État ne dispose pas d'informations suffisantes pour pouvoir apprécier si les autres critères de sélection (à savoir l'impact sur l'environnement, les informations disponibles, la fixation des prix et les variations de la réparabilité), pris individuellement ou en combinaison, sont suffisamment pertinents, les auteurs du projet devront pouvoir motiver à suffisance leur caractère adéquat. En outre, la liste des biens devra être régulièrement actualisée en fonction de l'évolution des modes de production et de consommation.

EXAMEN DU TEXTE

Préambule

7. Dès lors que le projet ne règle pas de traitement de données à caractère personnel, la référence dans le préambule à l'avis de l'Autorité de protection des données du 29 septembre 2022 doit être omise.

8. Le texte néerlandais du préambule fait référence à l'avis du « Centrale Economische Raad, de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling en de Bijzondere Adviescommissie voor Consumentenzaken » du 15 novembre 2022. Or, il s'agit d'un avis conjoint du « Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling en de Bijzondere raadgevende commissie Verbruik ». On adaptera cette référence.

9. Le texte néerlandais du préambule doit faire référence à l'avis du Conseil d'État en néerlandais et non en français.

Article 1er

10. L'article 1er du projet, qui expose la finalité de ce dernier, n'est pas de nature normative et n'a en principe pas sa place dans le dispositif. Il doit dès lors être omis.

Articles 2 et 3

11. Dans le texte néerlandais de l'article 2, 3°, du projet, on remplacera les mots « tot vaststelling van eisen inzake ecologisch ontwerp voor huishoudelijke afwasmachines overeenkomstig Richtlijn 2009/125/EG van het Europees Parlement en de Raad » par les mots « tot uitvoering van Richtlijn 2009/125/EG van het Europees Parlement en de Raad wat het vaststellen van eisen inzake ecologisch ontwerp voor stofzuigers betreft ».

12. Le règlement (UE) 2023/1670 de la Commission du 16 juin 2023 'établissant des exigences en matière d'écoconception applicables aux smartphones, aux téléphones portables autres que des smartphones, aux téléphones sans fil et aux tablettes conformément à la directive 2009/125/CE du Parlement européen et du Conseil et modifiant le règlement (UE) 2023/826 de la Commission' n'utilise pas la notion de « tablettes numériques » (en néerlandais : « digitale tablets »), mais bien celle de « tablettes » (en néerlandais : « slatecomputers »). Dans un souci de sécurité juridique, il est recommandé de définir cette dernière notion à l'article 2, 10°, du projet, et de l'y utiliser ainsi que dans l'ensemble du projet en lieu et place de la notion de « tablettes numériques »³.

13. Certaines des définitions contenues dans l'article 2 du projet doivent être soumises à un examen complémentaire.

- L'article 2, 5°, définit la notion de « tondeuses à gazon » comme des « appareils mobiles fonctionnant avec un moteur électrique soit raccordés au réseau électrique par un câble soit équipés d'une batterie ou à guidage autonome fonctionnant[...] avec un moteur électrique », mais cette définition ne précise pas que ces appareils doivent être en mesure de tondre le gazon.
- À l'article 2, 8° et 9°, la base des définitions des notions de « vélo » et de « vélo électrique » est un « véhicule à deux roues ou plus, propulsé avec les pieds ou les mains, avec ou sans l'aide de pédales ou de manivelles, par un ou plusieurs de ses occupants ». Cette description peut être source de confusion, étant donné qu'à première vue elle peut également englober des véhicules qui, selon la signification habituelle, ne sont pas des vélos (comme une trottinette ou un skateboard), compte tenu des mots « *avec ou sans* l'aide de pédales ou de manivelles ».

14. Par ailleurs, l'article 3, alinéa 1er, du projet doit mieux aligner la désignation des biens mis sur le marché pour la première fois et auxquels l'indice de réparabilité se rapporte sur leurs définitions prévues à l'article 2.

- À l'article 3, alinéa 1er, 1°, en ce qui concerne les « lave-linge[...] », la précision qu'il s'agit d'appareils « à chargement frontal et à chargement par le dessus » semble déjà être contenue dans la définition de ceux-ci (article 2, 1°).

³ Dans le texte néerlandais de l'article 2, 10°, du projet, on écrira en tout état de cause « slatecomputers » au lieu de « slat computers ».

- Contrairement aux lave-linge et aux lave-vaisselle, les « aspirateurs » ne sont pas définis de manière restrictive dans la variante « ménagère » (article 2, 3°), mais cette restriction est toutefois ajoutée dans l'article 3, alinéa 1er, 3°, de sorte que la question se pose de savoir quels appareils sont ainsi précisément visés. L'ajout selon lequel il doit s'agir d'appareils « filaires, [non] filaires » ne semble quant à lui rien ajouter, alors qu'il n'est pas défini ce qu'est un « robot ».
- L'article 3, alinéa 1er, 5°, rend le régime applicable notamment aux tondeuses à gazon qui sont des « robots ». Sans doute vise-t-on par là les tondeuses à gazon « à guidage autonome fonctionnant[...] avec un moteur électrique » (article 2, 5°, *in fine*). Le Conseil d'État se demande si la notion de « robot » ne devrait dès lors pas être définie plus clairement.
- À l'article 3, alinéa 1er, 7°, la précision, en ce qui concerne les « ordinateurs », selon laquelle il s'agit d'appareils « portables » semble déjà être comprise dans la définition de ceux-ci (article 2, 7°). À cet égard, la question se pose d'ailleurs de savoir s'il ne vaudrait pas mieux définir la notion d'« ordinateurs portables ».
- À l'article 3, alinéa 2, étant donné que les biens « conçus afin d'être utilisés exclusivement dans un cadre professionnel » sont exclus du champ d'application du régime, il faudra vérifier s'il est nécessaire de préciser dans la définition de « nettoyeurs haute pression » (article 2, 4°) qu'ils sont à destination « du consommateur ».

Article 6

15. L'entrée en vigueur de l'arrêté royal envisagé est fixée au jour de sa publication au Moniteur belge. Sauf si un motif particulier justifie de déroger au délai usuel d'entrée en vigueur des arrêtés, l'article 6 sera omis.

À cet égard, il faut observer que l'arrêté royal envisagé ne pourra de toute façon pas entrer en vigueur avant l'entrée en vigueur de la loi qui lui procure le fondement juridique, ce que règle l'article 14 de cette loi. La publication de l'arrêté royal envisagé devra être adaptée en conséquence.

Annexes

16. L'annexe 2 du projet fait référence à un certain nombre de normes ISO relatives aux types d'outils. Par le passé, le Conseil d'État a déjà mentionné à plusieurs reprises le problème des normes techniques visées dans la législation et la réglementation qui ne sont pas publiées au *Moniteur belge*, qui ne sont pas rédigées ni traduites en langue néerlandaise, ni en langue française, ni, si possible, en langue allemande, et qui ne sont en général disponibles que contre une certaine rémunération ⁴.

L'article VIII.2 du Code de droit économique vise à répondre à la problématique de l'absence de publication de normes techniques auxquelles des règles de droit belges font référence. Selon l'alinéa 2 de cet article, l'État et toutes les personnes de droit public peuvent rendre obligatoire l'application d'une norme ou une partie de norme publiée par le Bureau de Normalisation. Ils en informent au préalable le Bureau de Normalisation. Les normes spécifiquement belges qui sont rendues obligatoires sont consultables sur le site web du Bureau de Normalisation selon les conditions fixées par le Roi, sans possibilité de téléchargement ni d'impression. Les autres normes qui sont rendues obligatoires sont mises à disposition gratuitement par l'auteur de la réglementation d'une manière telle que les droits d'auteur sur ces normes sont respectés. Lorsqu'une traduction est nécessaire, le Bureau de Normalisation peut facturer à l'autorité réglementaire les frais de traduction de cette norme par un tiers.

Dans la mesure où les normes auxquelles l'annexe fait référence peuvent être considérées comme des normes publiées par le Bureau de Normalisation, les prescriptions figurant dans la disposition précitée du Code de droit économique concernant la consultation et la mise à disposition de la norme concernée doivent être respectées. Toutefois, dans la mesure où l'annexe vise également des normes techniques pour lesquelles l'article VIII.2 du Code de droit économique ne prévoit pas les mêmes garanties de consultation et de mise à disposition sur le site Internet du Bureau de Normalisation ⁵, la question de savoir si ces normes ont été publiées d'une façon qui réponde aux conditions essentielles d'accessibilité et d'identification d'une publication officielle, demeure pertinente ⁶. Si tel n'est pas le cas, en ce qui concerne les normes techniques concernées,

⁴ Voir aussi C. JENART, *Outsourcing rulemaking powers. Constitutional limits and national safeguards*, Oxford University Press, 2022, 320 p.

⁵ Sont visées les normes autres que les normes belges spécifiques qui sont rendues obligatoires et à propos desquelles l'article VIII.2, alinéa 2, du Code de droit économique dispose que celles-ci sont mises à disposition gratuitement par l'auteur de la réglementation de manière à respecter les droits d'auteur sur ces normes et que, lorsqu'une traduction est nécessaire, le Bureau de Normalisation peut facturer à l'autorité réglementaire les frais de traduction de cette norme par un tiers.

⁶ La Cour constitutionnelle a rappelé le principe en question comme suit : « Lorsque le législateur compétent estime toutefois qu'il est nécessaire, dans des circonstances exceptionnelles, de déroger à ce principe [de la publication centralisée de l'ensemble des textes légaux ou réglementaires ayant force contraignante dans l'ordre juridique belge] en se référant à des textes élaborés par une autorité publique qui n'ont pas été publiés au *Moniteur belge* et d'y lier des effets contraignants pour l'ensemble des citoyens, il est au moins requis qu'il indique de manière précise, dans la disposition législative en question, l'emplacement et le mode de publication de ces textes. Le mode de publication doit par ailleurs offrir des garanties en matière de prévisibilité et de clarté qui soient analogues à celles d'une publication au *Moniteur belge*, ce qui suppose, entre autres, que le texte soit aisément consultable pour tout le monde, que les moments de publication et d'entrée en vigueur soient établis avec certitude, et qu'outre la version actuelle du texte, les versions anciennement applicables puissent également être consultées » (C.C., 16 février 2023, n° 26/2023, B.54.4).

il est encore toujours fait référence à des normes qui n'ont pas été publiées conformément à l'article 190 de la Constitution et qui par conséquent ne sont en principe pas opposables.

17. À la fin de chaque annexe, il faut ajouter la formule finale suivante « Vu pour être annexé à l'arrêté royal du [date] visant à déterminer les biens visés par l'indice de réparabilité, les normes techniques permettant d'établir les scores pour chacun des critères et la méthode de calcul de l'indice de réparabilité ».

DE GRIFFIER - LE GREFFIER

DE VOORZITTER - LE PRÉSIDENT

Eline YOSHIMI

Pierre LEFRANC